

การจัดหลักสูตรด้านความปลอดภัย ก้าวต่อไปในอนาคต



ศ.นพ.ประสิทธิ์ วัฒนภา
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
มหาวิทยาลัยมหิดล



สาระที่ครอบคลุม



- **นิยามและความตื่นตัวเรื่องความปลอดภัยของผู้ป่วย (Patient Safety) ในสถาบันผลิตบุคลากรด้านสุขภาพในปัจจุบัน**
- **สถานการณ์เกี่ยวกับประเด็นด้านความปลอดภัยของผู้ป่วย (Patient Safety) ในหลักสูตรต่างๆ ของการเรียนการสอนของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพในปัจจุบัน**
- **การบรรจุหลักการเกี่ยวกับความปลอดภัยของผู้ป่วย (Patient Safety) เข้าไปในกระบวนการผลิตบุคลากรด้านสุขภาพ**
- **บทสรุป**



ความปลอดภัยของผู้ป่วย (Patient Safety)



นิยาม/ความหมาย

- สถานการณ์หรือสถานะที่ผู้ป่วยไม่ได้รับอันตรายหรือไม่เกิดภาวะแทรกซ้อนที่หลีกเลี่ยงได้ จากการเข้ารับการรักษาด้านสุขภาพ

- การทำให้เกิดสถานะ Patient Safety มีจุดเน้นที่สำคัญคือการป้องกันการเกิด ความผิดพลาด การลดความผิดพลาดให้น้อยที่สุดหากไม่สามารถป้องกันได้ สมบูรณ์แบบ และการค้นพบความผิดพลาดให้เร็ว เพื่อลดความเสียหาย

(Damage Control)

- **When Things Go Right, Nothing Bad Happens**



ความปลอดภัยของผู้ป่วย (Patient Safety)



- หลักฐานที่พบในทศวรรษที่ผ่านมาคือ ภาวะแทรกซ้อนหรือเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นในการดูแลรักษาสุขภาพผู้ป่วย สาเหตุหลักไม่ใช่เกิดจากบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเจตนาหรือตั้งใจทำร้ายผู้ป่วย แต่ส่วนใหญ่เกิดจากระบบการดูแลสุขภาพของประชากรโลกในปัจจุบัน มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นอย่างมาก จนทำให้เกิดหลากหลายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วย นอกเหนือจากระดับทักษะหรือสมรรถนะ (Competency) ของบุคลากรผู้ให้การดูแลรักษาพยาบาล (เช่น แพทย์ พยาบาล เภสัชกร นักกายภาพบำบัด นักโภชนาการ ฯลฯ) นั่นคือ ความสำเร็จในด้านการดูแลให้เกิด Patient Safety ขึ้นกับทั้งปัจจัยส่วนตัวบุคคล ปัจจัยการประสานงานระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคล (กลุ่มวิชาชีพ) ระบบการบริหารจัดการ และความซับซ้อนของโรค (โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มโรคอุบัติใหม่)

ความปลอดภัยของผู้ป่วย (Patient Safety)



องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้พัฒนา Patient Safety Curriculum Guide ซึ่งครอบคลุมบุคลากรของหลากหลายวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

Patient Safety Curriculum Guide ประกอบด้วย 2 ส่วน :

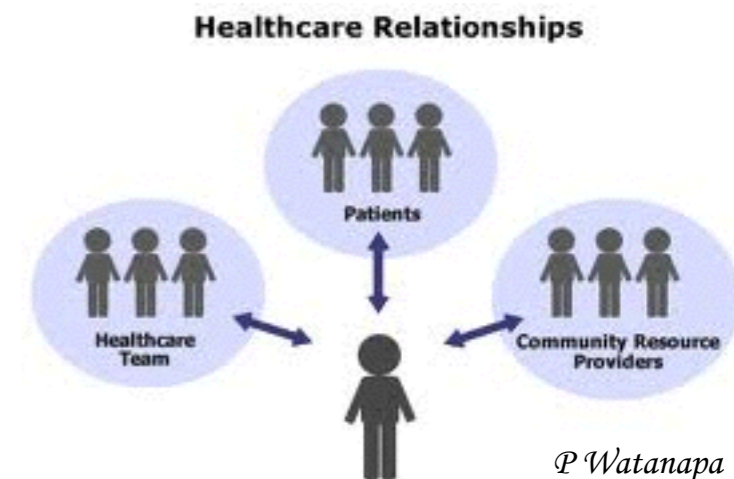
- ส่วนที่ 1 (Part A) คือส่วนที่ออกแบบเพื่อให้ผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดได้เข้าใจในหลักการของ Patient Safety สาระของส่วนนี้ครอบคลุมการพัฒนาผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดเรื่อง Patient Safety การวางแผนการถ่ายทอด รวมถึงการออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรม
- ส่วนที่ 2 (Part B) คือส่วนของการดำเนินการสอนหรือถ่ายทอด โดยมีการแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 11 กลุ่มสาระ
- สถาบันผลิตบุคลากรด้านสุขภาพและมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ต้องการนำ Patient Safety Curriculum Guide นี้ไปใช้ รวมถึงต้องการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม ควรเริ่มด้วยส่วนที่ 1 (Part A) ก่อน

WHO Patient Safety Curriculum Guide (2008)



11 Topics ของ WHO Patient Safety Curriculum Guide :

- **What Is Patient Safety?**
- **What Is Human Factors and Why Is It Important?**
- **Understanding Systems and the Impact of Complexity on Patient Care**
- **Being an Effective Team Player**
- **Understanding and Learning from Errors**
- **Understanding and Managing Clinical Risk**

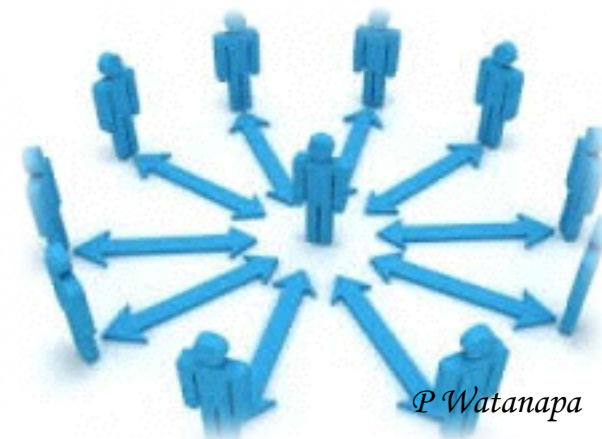


WHO Patient Safety Curriculum Guide (2008)



11 Topics ของ WHO Patient Safety Curriculum Guide :

- **Introduction to Quality Improvement Methods**
- **Engaging with Patients and Carers**
- **Minimising Infection through Improved Infection Control**
- **Patient Safety and Invasive Procedures**
- **Improving Medication Safety**



ความปลอดภัยของผู้ป่วย (Patient Safety)



ตัวอย่างองค์กรหรือเครือข่ายองค์กรที่มีการนำ Patient Safety Curriculum Guide ไปใช้แล้ว :

- **The Central American Countries** : ประกาศที่ Mexico City, Mexico เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2013
- **The Americas (Mercosur) Countries** : ประกาศที่ Buenos Aires, Argentina เมื่อเดือนเมษายน 2013
- **The Eastern Mediterranean Countries** : ประกาศที่ Muscat, Oman เมื่อเดือนมีนาคม 2012
- **The Western Pacific Countries** : ประกาศที่ Manila, The Philippines เมื่อเดือนตุลาคม 2011

สถานการณ์ของ Patient Safety ในหลักสูตรต่างๆ



ภาพรวมของสาระด้าน Patient Safety ที่มีอยู่ในหลักสูตรการผลิตบุคลากรด้านสุขภาพในปัจจุบัน (แพทย์ พยาบาล เภสัชกร) :

- 3 หลักสูตรที่ผลิตบุคลากรทางด้านการดูแลสุขภาพ มีจุดเน้นด้าน Patient Safety ต่างกัน
 - หลักสูตรแพทยศาสตร์ให้ความสำคัญกับการสื่อสารและ Competency
 - หลักสูตรด้านเภสัชศาสตร์ให้ความสำคัญกับความซับซ้อนของยาและสภาพทางสังคมและการเมือง
 - หลักสูตรด้านพยาบาลศาสตร์ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมในกระบวนการดูแลรักษาผู้ป่วยและ Competency



สถานการณ์ของ Patient Safety ในหลักสูตรต่างๆ



ภาพรวมของสาระด้าน Patient Safety ที่มีอยู่ในหลักสูตรการผลิตบุคลากรด้านสุขภาพในปัจจุบัน (แพทย์ พยาบาล เภสัชกร) :

- ข้อสรุปในปัจจุบันคือ การสอนเรื่อง Patient Safety ในแต่ละหลักสูตร ยังแยกจากกัน ไม่มีการประสานงานกันอย่างชัดเจน ทั้งที่ในทางปฏิบัติ บุคลากรทั้ง 3 วิชาชีพ (แพทย์ พยาบาล เภสัชกร) ต้องร่วมมือกันในการดูแลรักษาพยาบาลเพื่อให้เกิดความปลอดภัยสูงสุดของผู้ป่วย
- การรับรองคุณภาพ (Accreditation) และการกำหนดเกณฑ์คุณภาพ เป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงหลักสูตรสำหรับวิชาแพทยศาสตร์ และเภสัชศาสตร์

Deborah Tregunno, Liane Ginsburg, Beth Clarke, Peter Norton : Integrating patient safety into health professionals' curricula: a qualitative study of medical, nursing and pharmacy faculty perspectives; 2013

- บุคลากรที่ดูแลด้านสุขภาพทุกคน จำต้องรู้เรื่องเกี่ยวกับ Patient Safety
- บุคลากรที่ดูแลด้านสุขภาพทุกคน จำต้องรู้เช่นกันว่า บุคลากรที่ดูแลด้านสุขภาพที่เป็นวิชาชีพอื่น ก็รู้เรื่อง Patient Safety เช่นกัน (แต่อาจรู้ในต่างมุมมอง)
- ความรู้เกี่ยวกับ Patient Safety เป็นศาสตร์ประเภทหนึ่ง ที่มีลักษณะจำเพาะ ที่สำคัญคือต้องอาศัยการประสานงานกันระหว่างศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพแขนงต่างๆ
- การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในบุคลากรที่ดูแลด้านสุขภาพ จำต้องเริ่มตั้งแต่การศึกษาระดับปริญญา (Undergrad. Level)
- การศึกษาร่วมระหว่างศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ (Interprofessional Education - IPE) มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในเรื่อง Patient Safety